

YLEINEN JALOSTUSSTRATEGIA

Tavoitteet hyväksytyt valtuuston kokouksessa 27.11.2011. Voimassa 1.1.2012 alkaen. Kennelliiton yleinen jalostuksen tavoiteohjelma hyväksytyt valtuuston kokouksessa 27.5.2012. Voimassa 1.1.2013–31.12.2016.

Sisällys

Taustaa	3
Tavoitteet.....	3
Kennelliiton yleinen jalostuksen tavoiteohjelma.....	4
1. Koiranjalostuksen tavoitteet	4
2. Jalostuksen ohjaus Kennelliitossa ja rotujärjestöissä	4
3. Ohjeet yleisen jalostusstrategian toteuttamiseksi	4
3.1. Perinnölliset ominaisuudet.....	4
3.1.1. Tarvittavan yleisen tiedon kerääminen ja tallentaminen jalostukseen käytettävistä yksilöistä.....	5
3.2. Perinnöllisten ominaisuuksien jalostaminen	5
3.2.1. Kasvattajat.....	5
3.2.2. Perusvaatimukset ja suositukset jalostukseen käytettäville koirille ja yhdistelmille	6
3.2.3. Rotutyypit	6
3.3. Käyttäytyminen ja luonne.....	6
3.3.1. Perusvaatimukset ja suositukset.....	7
3.3.2. Käyttökoirat	7
3.3.3. Seurakoirat.....	7
3.4. Rakenne ja terveys	7
3.4.1. Rakenne ja anatomia	7
3.4.2. Muut perinnölliset viat ja sairaudet.....	8
3.5. Lisääntyminen.....	9
3.5.1. Perusvaatimukset.....	9
3.5.2. Keinosiemennys	10
3.5.3. Narttu ja pennutus	10
3.6. Elinikä	10
3.6.1. Eliniän kartoitus	10
3.7. Perinnöllisen monimuotoisuuden ylläpitäminen.....	10
3.7.1. Jalostuskoirien valinta monimuotoisuuden ylläpitämiseksi	11
3.7.2. Elinikäinen jälkeläismäärä	11
3.7.3. Lähisukulaisten jalostuskäyttö.....	11
3.7.4. Kotimaiset rodut	11
3.7.5. Rotuunotot sekä rotumuunnosten ja rotujen väliset risteytykset.....	11
3.8. Tiedotus ja koulutus	12

3.9 Yhteistyö eläinlääkäreiden ja tutkijoiden kanssa	13
3.10 Kansainvälinen yhteistyö	13
3.10.1. Rotumääritelmät	13
3.10.2. Muut toimenpiteet.....	14
4. Liitteet	14

Taustaa

Suomen Kennelliitto r.y. – Finska Kennelklubben r.f. (Kennelliitto) jalostusstrategia koskee kaikkia rotuja. Se on sopusoinnussa Kennelliiton yleisten ja jalostusta ohjaavien sääntöjen ja ohjeiden kanssa. Lisäksi jalostusstrategiassa on otettu huomioon eläinsuojelulaki, erityisesti sen 8 § (Liitteet 1 ja 2), sekä lakia täydentävän eläinsuojeluasetuksen 24 § (Liitteet 1 ja 2) ja Euroopan Neuvoston lemmikkieläinten jalostusta koskeva päätöslauselma (Liite 4). Jalostusstrategia noudattaa Fédération Cynologique Internationalen (FCI, kennelliittojen kansainvälinen kattojärjestö) kasvatusta ohjeistavaa Breeding Rules –säännöstöä (Liite 6), FCI:n ohjeistusta rotujen ja rotumuunnosten risteytyksistä (Liite 5) ja on linjassa FCI:n yleisen jalostusstrategian (Liite 3) kanssa.

Tavoitteet

- 1. Perinnöllisen edistymisen saavuttamiseksi jalostukseen käytetyt yksilöt ovat rodun keskitasoa parempia halutuissa ominaisuuksissa.***
- 2. Jalostukseen soveltuva koira on rodunomainen sekä ulkomuodoltaan että käyttäytymiseltään eikä sillä ole arkielämää haittaavia vaivoja tai ominaisuuksia.***
- 3. Jalostukseen käytettävällä koiralla on hyvä hermorakenne ja rodunomainen toimintakyky, jotta sen todennäköisyys periyttää jälkeläisilleen jokapäiväistä elämää hankaloittavia ja hyvinvointia alentavia luonneominaisuuksia, kuten arkuutta, on mahdollisimman pieni.***
- 4. Vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien (aiheuttavat koiralle kipua tai epämukavuutta tai jotka muuten rajoittavat koiran normaalia, lajityypillistä elämää) leviäminen estetään. Tällaisen sairauden kohdalla vain kliinisesti tervettä koira voidaan käyttää jalostukseen.***
- 5. Jalostukseen käytetään vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti ja hoitamaan pentujaan.***
- 6. Jalostukseen käytetään mahdollisimman pitkäikäisistä suvuista polveutuvia koiria. Koiran elinikä ei turhaan pitkitetä terveyden ja hyvinvoinnin kustannuksella.***
- 7. Jalostuksessa turvataan jokaisen rodun perinnöllinen monimuotoisuus. Jalostuksen ohjauksessa pitää mahdollistaa aina, että kaikki kriteerit huomioon ottaen vähintään 50 % rodun kannasta jää jalostuskäyttöön.***
- 8. Kennelliitto tukee ja tuottaa toimintaa, jolla pyritään tiedon lisäämiseen koiran perinnöllisyydestä, terveydestä ja sairauksista.***
- 9. Yhteistyötä eläinlääkäreiden ja alan tutkijoiden kanssa tiivistetään. Myös eläinlääkärit tukevat omalla toiminnallaan jalostusstrategian periaatteita ja tavoitteita.***
- 10. Kennelliitto vaikuttaa Pohjoismaisen Kennelunionin ja FCI:n kautta kansainväliseen yhteisöön tiedon ja taidon lisäämiseksi koiranjalostuksessa. Kansainvälisessä yhteisössä toimitaan aina niin, että koirien terveys ja hyvinvointi ovat tärkeimpiä päämääriä.***

Kennelliiton yleinen jalostuksen tavoiteohjelma

1. Koiranjalostuksen tavoitteet

Jalostamisen tavoite yleisesti on eläinkannan laadun parantaminen. Koirilla rodunjalostuksen ohjenuorana on perinteisesti pidetty rotumääritelmiä, kuitenkin lioittelematta mitään niissä mainittua ominaisuutta.

Koirankasvatuksen ja koirarotujen kehityksen tulee perustua rotumääritelmässä mainittuihin ominaisuuksiin ja pitkän tähtäimen suunnitteluun, jossa päämääränä tulee rotuominaisuuksien lisäksi olla koirien terveyden, toiminnallisuuden ja pitkäikäisyyden vaaliminen. Jalostuksessa ja pennutuksessa tulee varmistaa sekä syntyvien pentujen että niiden emän hyvinvointi.

Kennelliiton valtuuston vuonna 2006 hyväksymän suunnitelman mukaan Kennelliiton yleisen jalostusstrategian tavoitteina on:

- säilyttää hyvinvoinnin ja normaalin lisääntymisen mahdollistava rakenne
- ylläpitää ja lisää perinnöllistä monimuotoisuutta, joka vähentää perinnöllisten vikojen ja sairauksien esiintymistä ja suojaa immuunipuolustukseen ja lisääntymiseen liittyviltä ongelmilta
- säilyttää tasapainoinen hermorakenne ja hyvä toimintakyky
- ylläpitää ja parantaa rodunomaisen käyttäytymisen ja luonteen perustana olevia käyttöominaisuuksia

Lisäksi jalostusstrategiassa:

- kiinnitetään erityistä huomiota koirien terveyttä edistäviin toimenpiteisiin
- pyritään edistämään kansallisten rotujemme aseman turvaamista

2. Jalostuksen ohjaus Kenneliitossa ja rotujärjestöissä

Kennelliiton koiranjalostukseen liittyvien toimintojen ja jalostuksen ohjauksen tulee perustua tähän jalostusstrategiaan, jossa linjataan yleisesti jalostuksen suuntaviivat ja pääperiaatteet. Jalostusstrategia vaikuttaa Kennelliiton painopistealueiden määrittelyyn ja resurssien jakamiseen ja tähtää Kennelliiton toiminnan kehittämiseen siten, että toiminta mahdollistaa kohdassa 1 mainittujen tavoitteiden toteutumisen ja palvelee koirien jalostusta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti.

Koirankasvatusta ohjataan Kenneliitossa myös jo olemassa olevilla säännöillä ja ohjeilla sekä rotukohtaisilla Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmalla (PEVISA) ja jalostuksen tavoiteohjelmilla (JTO). Rotujärjestöjen jalostustoiminnan tulee perustua rodun JTO:ssa ja mahdollisessa PEVISA-ohjelmassa esitettyihin tavoitteisiin ja keinoihin. Ohjelmilla pyritään mm. varmistamaan, että rodussa esiintyvät yleiset sairaudet saadaan hallintaan eivätkä ne pääse runsastumaan. Rotujärjestöt vastaavat PEVISA-ohjelmien anomisesta rodulle ja seuraavat ohjelman vaikutuksia. Rotujärjestöt ja niiden alaiset rotua harrastavat yhdistykset sekä rotuyhdistykset vastaavat lisäksi omien rotujensa jalostuksen ohjauksesta sekä JTO:sta.

3. Ohjeet yleisen jalostusstrategian toteuttamiseksi

3.1. Perinnölliset ominaisuudet

Tavoite:

1. **Perinnöllisen edistymisen saavuttamiseksi jalostukseen käytetyt yksilöt ovat rodun keskitasoa parempia halutuissa ominaisuuksissa.**

Halutut ominaisuudet ovat rodulle keskeisiä jalostettavia ominaisuuksia, jotka rotujärjestö on määritellyt JTO:ssa.

Toimenpiteet:

Kattavaa tiedonkeruuta tarvitaan jalostukseen käytettävien yksilöiden ominaisuuksien kartoittamiseksi. Useimmat rotuyhdistykset keräävät eri tavoilla tietoa rotunsa koirista. Tiedot kerätään rotujärjestöjen ja Kennelliiton tietokantoihin ja ne ovat kaikkien käytettävissä.

3.1.1. Tarvittavan yleisen tiedon kerääminen ja tallentaminen jalostukseen käytettävistä yksilöistä

Jotta mahdollisimman monesta koirasta saadaan yhteismitallista tietoa rotujen keskitasojen määrittämistä varten, Kennelliitto kehittää yhteistyössä rotujärjestöjen kanssa tiedonkeruuta helpottamaan yksinkertaiset, kaikille roduille soveltuvat käyttäytymis- ja terveystarkastukset. Ne ovat koiranomistajien täytettävissä Kennelliiton internetsivuilla.

Alkuvaiheessa kyselykaavakkeita muokataan kertyvän tiedon perusteella, jotta ominaisuuksille saadaan mahdollisimman kuvaavat ja yksinkertaiset mittarit. Jos kyselyt osoittautuvat käytännössä toimiviksi, Kennelliitto ja rotujärjestöt siirtävät kyselyistä kertyvää tietoa jalostustietojärjestelmässä julkaistavien tilastojen muotoon. Koiran omistaja voi valita, näkyykö hänen antamansa koirakohtainen tieto jalostustietojärjestelmässä vai käytetäänkö sitä vain tilastointiin. Koirakohtaiset tiedot ovat kuitenkin myös rotujärjestöjen käytettävissä. Tällöin voidaan puuttua tilanteisiin, joissa jokin ei-toivottu ominaisuus yleistyy jossakin yksittäisessä suvussa.

Kennelliitto kannustaa rotuyhdistyksiä järjestämään rotunsa koirille yksinkertaisia jalostustarkastuksia, laatii tähän tarkoitukseen lomakkeen ja yleiset ohjeet, joita rotujärjestö voi halutessaan käyttää ja neuvoo tarvittaessa koiran eri ominaisuuksien arvostelussa. Jalostustarkastuksessa käydään yksityiskohtaisesti läpi koiran rodunomaisuus, rakenne ja käyttäytyminen. Rakenteen tärkeimmät kohdat mitataan ja käyttäytyminen merkitään rastiittamalla lomakkeesta sopivimmat kohdat. Mikäli jalostustarkastuksen suorittaa ulkomuototuomari ja hän toteaa koiralla olevan normaalit kivekset, ei erillistä kivekostodistusta tai näyttelytulosta vaadita. Tieto normaaleista kiveksistä tallennetaan koiran tietoihin.

3.2. Perinnöllisten ominaisuuksien jalostaminen

Tavoite:

- 2. Jalostukseen soveltuva koira on rodunomainen sekä ulkomuodoltaan että käyttäytymiseltään eikä sillä ole arkielämää haittaavia vaivoja tai ominaisuuksia.***

Toimenpiteet:

Jotta tavoitteeseen päästään, jalostuskoiraksi valitaan yksilö, joka:

- on käyttäytymiseltään ja luonteeltaan tasapainoinen
- soveltuu henkisesti ja fyysisesti siihen käyttöön, mihin rotu on jalostettu
- on terve
- on normaalisti lisääntyvä
- on peräisin mahdollisimman pitkäikäisestä suvusta
- on rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan rodunomainen

Toimenpiteet:

3.2.1. Kasvattajat

Tavoitteena on, että kasvattajat, joilla on FCI:n ja Kennelliiton hyväksymä kennelnimi, allekirjoittavat Kennelliiton kasvattajasitoumuksen ja toimivat jalostusvalintoja tehdessään sen edellyttämällä tavalla.

3.2.2. Perusvaatimukset ja suositukset jalostukseen käytettävälle koirille ja yhdistelmille

Koira on rakenteensa ja terveytensä puolesta soveltuva jalostukseen, jos sillä ei ole sen omaa hyvinvointia alentavia, normaalin liikunnallisen elämän estäviä sairauksia ja vikoja eikä sairautta, joka vaatii säännöllistä tai toistuvaa lääkehoitoa tai erityisruokavaliota. Koiralla ei myöskään ole vikaa tai sairautta, jota tiineys ja synnytys pahentaa. Se ei saa tiettävästi periyttää edellä mainitun kaltaisia vikoja ja sairauksia (poikkeus tähän kohdassa "Perinnölliset viat ja sairaudet, Yhden geeniparin välityksellä eli laadullisesti periytyvät viat ja sairaudet"). Jalostuksessa vältetään yhdistelmiä, joilla olemassa olevan tiedon mukaan on keskimääräistä suurempi riski periyttää epätasapainoista tai epärodunomaista luonnetta tai hyvinvointia ja elinikää alentavia vikoja ja sairauksia.

Jos pennussa on kuitenkin tällaisia ominaisuuksia, tulisi se siirtää EJ-rekisteriin (Ei jalostukseen - rekisteriin). Kennelliitto voi vakavimpien periytyvien vikojen ja sairauksien kohdalla asettaa jalostusrajoituksia. Sairauksien ja vikojen kohdalla tämä edellyttää, että ne ovat koirakohtaisesti testattavissa, tutkittavissa tai mitattavissa. Rajoitukset siirretään Koirarekisteriohjeeseen ja merkitään maininnalla "*Jalostusrajoitus*".

Jalostukseen käytettävän koiran suositellaan olevan iältään vähintään 2-vuotias, mielellään tätä vanhempi, jotta sen ja lähisukulaisten ominaisuuksista saadaan mahdollisimman varmaa tietoa jalostusta varten (kts. myös kohta: "Perinnölliset viat ja sairaudet"). Rotujärjestöt kirjaavat rotukohtaiset suositukset jalostuskäytön vähimmäisiäksi rodun JTO:aan.

Rodun JTO:aan perustuva rotujärjestön, rotua harrastavan tai rotuyhdistyksen jalostusneuvonta (myös tiedon saanti suunnitellusta yhdistelmästä) tai Kennelliiton antama ohjaus on suositeltavaa ennen kasvattajan ensimmäistä pentuetta.

3.2.3. Rotutyyppe

Jalostukseen käytetään vain rodunomaisia, rakenteeltaan käyttötarkoitukseensa soveltuvia koiria. Myös ulkomuototuomarit sitoutuvat jalostusstrategian periaatteisiin ja tavoitteisiin.

Suosittelaa, että jalostukseen käytettävällä koiralla on hyväksytty tulos joko jalostustarkastuksesta, katselmuksesta tai näyttelystä. Tärkeimmät ominaisuudet määritellään JTO:ssa.

Mikään liioiteltu rotupiirre ei ole suositeltava. Ulkomuototuomareiden koulutuksessa kiinnitetään erityisesti huomiota koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantaviin liioiteltuihin rotupiirteisiin ja koirien epäterveen rakenteen tunnistamiseen. Ulkomuototuomarit sitoutuvat noudattamaan heille laadittua ohjeistusta ja jalostusstrategian päämääriä (Liite 7).

3.3. Käyttäytyminen ja luonne

Tavoite:

- Jalostukseen käytettävällä koiralla on hyvä hermorakenne ja rodunomainen toimintakyky, jotta sen todennäköisyys periyttää jälkeläisilleen jokapäiväistä elämää hankaloittavia ja hyvinvointia alentavia luonneominaisuuksia, kuten arkuutta, on mahdollisimman pieni.***

Toimenpiteet:

Kennelliitto pitää tärkeänä koirien käyttämistä siinä käyttötarkoituksessa, johon rotu rotumääritelmän kuvauksen mukaan soveltuu - edellyttäen, että käyttötarkoitus on eettinen, nyky-yhteiskuntaan soveltuva ja koirien käytössä otetaan huomioon niiden hyvinvointi.

3.3.1. Perusvaatimukset ja suositukset

Millään rodulla jalostukseen ei käytetä koiraa, jolla on huono hermorakenne tai joka on arka tai vihainen. Kukin rotujärjestö kirjaa JTO:aan, millä tavalla se suosittelee rodun yksilöiden luonnetta arvioitavan ja millaisia tuloksia jalostuskoirille suositellaan eli millainen käyttäytyminen on rodunomaista. Myös käyttäytymiseen liittyvillä kyselyillä pyritään keräämään lisää tarvittavaa tietoa.

3.3.2. Käyttökoirat

Rodunomaisen käytön pitäminen yhtenä jalostuskriteerinä edesauttaa useimmissa tapauksissa sekä koirien tasapainoisen käyttäytymisen että terveen rakenteen säilymistä. Pitkäjänteinen ja menestyksekkäs toimiminen henkisesti ja fyysisesti rasittavassa työssä on yleensä riittävä mittaustulos yksilön käyttäytymisestä ja terveydentilasta. Käyttökoirien ominaisuuksia voidaan mitata myös rodunomaisessa kokeessa. Kennelliitto perustaa erillisen tietokannan koirille, jotka toimivat rodunomaisessa käyttötarkoituksessa (ns. ”työkoirarekisteri”). Tietokantaan pääsyn kriteerit luodaan yhdessä ao. rotujärjestöjen kanssa. Työkoirille liitetään erillinen merkintä rekisterikirjaan.

3.3.3. Seurakoirat

Myös seurakoiraominaisuudet ovat käyttöominaisuuksia: jalostukseen käytettävän seurakoiran tulee olla sosiaalinen ja hermorakenteeltaan riittävän tasapainoinen.

Arvioksi käy rodunomaisen kokeen lisäksi jokin seuraavista tai niitä vastaava:

- luonnetestit
- MH-luonnekuvaus
- käyttäytymiskoe (BH)
- rotuyhdistyksen järjestämä jalostustarkastus tai katselmus, jos siihen liittyy arvio myös käyttäytymisestä
- näyttelyt, numeerinen käyttäytymisen arvio

Näyttelyarvostelulomakkeessa oleva koiran käyttäytymisen kuvaus käy arvioksi muiden luonteen arvioiden puuttuessa. Tätä kuvausta koiralla suositellaan olevan vähintään kahdelta ulkomuototuomarilta, lisäksi niiden suositellaan olevan koiran aikuisiältä.

3.4. Rakenne ja terveys

Tavoite:

4. ***Vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien (aiheuttavat koiralle kipua tai epämukavuutta tai jotka muuten rajoittavat koiran normaalia, lajityypillistä elämää) leviäminen estetään. Tällaisen sairauden kohdalla vain kliinisesti tervettä koiraa voidaan käyttää jalostukseen.***

Toimenpiteet:

Koiran hyvinvointiin vaikuttavaa vikaa tai sairautta tiettävästi periyttävän koiran jalostuskäyttö voidaan sallia vain, jos yhdistelmän toisen osapuolen genotyypin kyseisen vian tai sairauden suhteen voidaan geenitestillä varmistaa olevan sellainen, ettei genotyypiltään sairaita jälkeläisiä synny (ks. myös kohta: ”Yhden geeniparin välityksellä eli laadullisesti periytyvät viat ja sairaudet”).

3.4.1. Rakenne ja anatomia

Jalostukseen käytettävän koiran tulee rakenteeltaan soveltua siihen käyttötarkoitukseen, mihin rotu on jalostettu. Koiralla ei saa olla merkkejä sairaudesta tai hengitys- tai liikkumisvaikeuksista. Tällaista koiraa ei voida palkita ja tarvittaessa eläinlääkärin on tarkastettava koiran kunto.

Euroopan Neuvoston päätöslauselman (Liite 4) mukaisesti jalostukseen ei tule käyttää koiria, joilla seuraavat ominaisuudet ovat **rodussaan** liioiteltuja:

- hyvin suuri tai hyvin pieni koko
- lyhytraajaisilla koirilla pituuden ja korkeuden välinen suhde
- lyhytkalloisuus tai -kuonoisuus

Päätöslauselman mukaan jalostukseen käytettävällä koiralla ei myöskään saa olla seuraavia ominaisuuksia:

- pysyvä aukile
- raajojen epänormaalit asennot (esim. liian niukat takakulmaukset)
- hampaiden epänormaalit asennot (esim. lyhytleukaisuus)
- silmien tai silmäluomien epänormaali koko ja muoto (entropion, ektropion, suuret pullistuneet silmät)
- hyvin pitkät korvat
- korostuneen poimuuntunut nahka

Jalostukseen käytettävän koiran rakenteessa ja ulkomuodossa ei saa olla Kennelliiton epäterveiden piirteiden listassa (Liite 7) mainittuja hyvinvointia alentavia vikoja.

Lisäksi tulee varmistaa, että syntyvien pentujen genotyyppi esimerkiksi karvattomuus-, merle-, harlekiini-, sinidiluutio-, töpö- ja vastakarvapiirtoalleleiden suhteen ei aiheuta koirille terveysongelmia tai vikoja (Liite 2.). Tarvittaessa Kennelliitto asettaa tällaisille roduille jalostussuosituksia tai jalostusrajoituksia.

Synnynnäisen rakenteellisen vian tai heikkouden takia (esim. liioitellun löysä nahka sekä huuli- ja nenäpoimut, roikkuvat silmäluomet, ahtaat sieraimet, eturaajojen kondrodystrofiamuutokset, polvilumpioluksaatio, epänormaali purenta) kirurgisesti korjattuja koiria ei tule käyttää jalostukseen ja ne tulee siirtää EJ-rekisteriin.

3.4.2. Muut perinnölliset viat ja sairaudet

Rotujärjestöt, rotua harrastavat yhdistykset ja rotuyhdistykset linjaavat rotukohtaiset terveysjalostuksen painopistealueet ja jalostussuosituksiset/jalostusrajoitukset JTO:issa ja PEVISA-ohjelmissa.

Vakavimpien perinnöllisten vikojen ja sairauksien periytymistavat pyritään selvittämään yhteistyössä rotujärjestöjen, Kennelliiton ja tutkijoiden kanssa, ja jo olemassa olevat geenitestit otetaan käyttöön ja tulokset tallennetaan Kennelliiton jalostustietojärjestelmään. Terveysongelmien vakavuusasteen määrittelyssä käytetään tarvittaessa eläinlääkäreiden apua.

Yhden geeniparin säätelemien vikojen ja sairauksien geenitestien kehittämistä pyritään edistämään, jolloin sairauden kantajat voidaan varmuudella tunnistaa. Ohjeistus kunkin rodun testaustarpeista ja toimenpiteistä tulee liittää JTO:aan ja tarvittaessa veloitteet ja jalostusrajoitukset määritellään PEVISA-ohjelmassa. Jos geenitestiä ei ole saatavilla, pyritään yhteistyössä rotujärjestön, Kennelliiton ja eläinlääkäreiden kanssa kehittämään vialle tai sairaudelle standardoitu ja toistettavissa oleva tutkimusmenetelmä (kuten esimerkiksi lonkkanivelen kasvuhäiriöllä), joka voidaan liittää rodun PEVISA-ohjelmaan.

Jos jalostukseen valitaan yksilö, jonka lähisuvussa (sukulaisuussuhde 25 % tai yli) esiintyy vakavia periytyviä sairauksia, tulee parituskumppaniksi valita terve yksilö, jonka lähisuvussa ei esiinny samaa sairautta tai vikaa.

Roduilla, joilla tehdään Kennelliiton hyväksymiä virallisia tutkimuksia koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavissa tai elinikää lyhentävissä sairauksissa, Kennelliiton hyväksymän asteikon huonoin tulos estää koiran jalostuskäytön. Sairauksille tulee olla standardoitu ja toistettavissa oleva tutkimusmenetelmä sekä mitta-asteikko. Tällä hetkellä näitä sairauksia ovat lonkkanivelen ja kyynärnivelen kasvuhäiriö, polvilumpioluksaatio ja spondyloosi. (kts. myös Liite 6; FCI Breeding Rules)

Toimenpiteet yhden geeniparin välityksellä eli laadullisesti periytyvissä vakavissa vioissa ja sairauksissa

Jos vialle tai sairaudelle on olemassa geenitesti, sitä tulisi käyttää apuna estämään sairaiden koirien syntyminen. Geenitestillä ei ole tarkoitus karsia sairausgeeniä nopeasti pois kannasta, vaan mahdollistaa kantajien jalostuskäyttö. Suositeltavat testit kirjataan rodun JTO:aan ja pakolliset testit PEVISA-ohjelmaan.

Kun geenitestiä ei ole käytössä, sairauden periytymismalli, koiran genotyyppi tai sairausriski pyritään määrittämään sen sukulaisten perusteella (vrt. suomenpystykorvan epi-luku). Kennelliitto avustaa tarvittaessa rotujärjestöä periytymismallin selvittämisessä.

Kun sairaus periytyy **autosomaalisesti resessiivisesti**, jalostukseen voidaan käyttää yhdistelmiä, joissa toinen osapuoli on genotyypiltään terve (kummassakin kromosomissa normaali alleeli), jolloin ei synny genotyypiltään sairaita yksilöitä.

Kun sairaus periytyy **X-kromosomaalisesti resessiivisesti**, yhdistelmän nartun tulee olla genotyypiltään terve (kummassakin X-kromosomissa normaali alleeli), uros voi olla joko terve (X-kromosomissa normaali alleeli) tai sairas (X-kromosomissa mutaatio).

Kun sairaus periytyy **autosomaalisesti** tai **X-kromosomaalisesti dominoivasti**, vain genotyypiltään kahden terveen (kumpikaan vanhemmista ei ole edes kantaja) yhdistelmä takaa, ettei sairaita jälkeläisiä synny.

Muiden laadullisten (kvalitatiivisten) periytymistapojen kohdalla ohjeet vakavien sairauksien suhteen määritetään rotukohtaisesti JTO:ssa tai PEVISA-ohjelmassa.

Toimenpiteet usean geeniparin välityksellä eli määrällisesti periytyvissä vioissa ja sairauksissa

Usean geeniparin säätelemien vikojen ja sairauksien kohdalla tulee jalostukseen käyttää tämän ominaisuuden suhteen rodun keskitasoa parempia koiria, jotta perinnöllistä edistymistä tapahtuu. Arvioinnissa hyödynnetään käytävissä olevia terveystutkimustietoja joko indekseinä tai niiden puuttuessa selvittämällä lähisukulaisten keskimääräinen terveystilanne. Jalostusvalintaan saadaan lisää tarkkuutta, kun mahdollisimman monta jalostuskoiran jälkeläisistä tutkitaan ennen koiran seuraavia pentueita. Tarvittaessa toimenpiteet kohdistetaan rodussa merkittäviksi todettuihin vikoihin ja sairauksiin, jotka määritetään tarkemmin rotukohtaisessa JTO:ssa ja tarvittaessa PEVISA-ohjelmassa.

3.5. Lisääntyminen

Tavoite:

- 5. Jalostukseen käytetään vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti ja hoitamaan pentujaan.**

Toimenpiteet:

3.5.1. Perusvaatimukset

Pentuekoosta ja rodun lisääntymisestä sekä siihen liittyvistä mahdollisista ongelmista kirjataan tiedot ja lisätään suositukset rotukohtaiseen JTO:aan. Sekä nartun että uroksen tulee olla halukas luonnolliseen astutukseen. Narttuja, jotka ensimmäisen pentueensa kohdalla eivät kyenneet synnyttämään luonnollisesti tai huolehtineet normaalisti jälkeläisistään ilman syytä, ei tulisi käyttää uudestaan jalostukseen. Uroksia, jotka eivät ole kyenneet astumaan normaalisti tai joilla on puutteellinen sukuvietti, ei tule käyttää jalostukseen. Rodun keskimääräistä pentuekoon kehitystä seurataan.

3.5.2. Keinosiemennys

Keinosiemennyksessä noudatetaan siitä erikseen annettua Kennelliiton ja FCI:n ohjeistusta. Keinosiemennyksen syynä ei saa olla nartun tai uroksen haluttomuus tai kyvyttömyys normaaliin astutukseen.

3.5.3. Narttu ja pennutus

Perusvaatimusten lisäksi narttuja, joiden hyvinvointia astutus, tiineys tai synnytys voi nartun tai pentujen anatomisten ääripiirteiden vuoksi haitata, ei tule käyttää jalostukseen.

Pentua, jota on luonnollisen synnytyksen jälkeen elvytetty ja erityisesti tuettu ensimmäisen elinviikon aikana hengissä säilymisen varmistamiseksi, ei tule käyttää jalostukseen.

3.6. Elinikä

Tavoite:

- 6. Jalostukseen käytetään mahdollisimman pitkäikäisistä suvuista polveutuvia koiria. Koiran elinikää ei turhaan pitkitetä terveyden ja hyvinvoinnin kustannuksella.***

Toimenpiteet:

Jalostuksessa suositetaan terveitä, pitkäikäisistä suvuista polveutuvia koiria.

3.6.1. Eliniän kartoitus

Rodun keskimääräisen eliniän kehitystä ja yleisimpiä kuolinsyitä seurataan. Näitä analysoidaan rotukohtaisesti JTO:ssa. Roduissa, joissa keskimääräinen elinikä on poikkeuksellisen alhainen, mahdollisimman monen esivanhemman (3–4 polvea) ja lähisukulaisen elinikä kartoitetaan. Sukulaisten elinikä huomioidaan jalostuskoiran valinnassa.

3.7. Perinnöllisen monimuotoisuuden ylläpitäminen

Tavoite:

- 7. Jalostuksessa turvataan jokaisen rodun perinnöllinen monimuotoisuus. Jalostuksen ohjauksessa pitää mahdollistaa aina, että kaikki kriteerit huomioon ottaen vähintään 50 % rodun kannasta jää jalostuskäyttöön.***

Toimenpiteet:

Rodun jalostuskriteerit määritellään JTO:ssa. Kriteereillä ei tule karsia jalostuksesta yli 50 % rodun yksilöistä, jotta jalostuskäyttöön valittaviksi jää riittävästi koiria geneettisen monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Mahdollisimman monesta rodusta pyritään kartoittamaan geneettinen monimuotoisuus. Monimuotoisuuden kartoittamisessa ja säilyttämisessä kotimaiset rodut ovat erityisen huomion kohteina.

Sukusiitosta kannan monimuotoisuutta vähentävänä tekijänä arvioidaan rotukohtaisesti ja otetaan käyttöön tarvittavia toimenpiteitä, jotka määritellään rotujen JTO:issa ja PEVISA-ohjelmissa.

3.7.1. Jalostuskoirien valinta monimuotoisuuden ylläpitämiseksi

Perinnöllisen monimuotoisuuden lisääminen ja ylläpito sallii kompromisseja jalostuskoirien laadun suhteen, kun kyse on koiran hyvinvoinnille pienimerkityksisistä virheistä. Geneettisen monimuotoisuuden turvaamiseksi tehdyillä kompromisseilla ei kuitenkaan sallita kliinisesti sairaan tai luonteeltaan epätasapainoisen koiran jalostuskäyttöä eikä samaa virhettä tule yhdistelmässä kerrata. Jalostuskoiria arvioitaessa otetaan erityisesti huomioon koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat tai elinikää lyhentävät sairaudet.

Jalostusta rajoittavien toimenpiteiden (esimerkiksi PEVISA tai rotukohtaiset erityisehdot) jälkeen tulee jalostuskäyttöön valittaviksi jäädä riittävä määrä koiria. Rodun pentuekoko voidaan ottaa huomioon jalostuskäyttöön jäävien koirien määrää laskettaessa jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekoolla. Esimerkiksi: Jos rodun pentuekoko on 6, jalostuskäyttöön pitäisi jäädä vähintään 2/6 (33%) rodun koirista, ja jos pentuekoko on 3, jalostuskäyttöön pitäisi jäädä vähintään 2/3 (67%) rodun koirista. Toisin sanoen rodussa, jonka pentuekoko on suuri, voi jalostuskarsinta olla tiukempaa kuin rodussa, jossa pentuekoko on pieni. Jalostuskoirat valitaan tärkeimmät ominaisuudet huomioiden mahdollisimman tasaisesti eri pentueista.

3.7.2. Elinikäinen jälkeläismäärä

Rotujärjestöt kirjaavat kunkin rodun suositeltavan enimmäisjälkeläismäärän rodun JTO:aan ja tarpeen mukaan rotukohtaisiin erityisehtoihin, jolloin jälkeläismäärää rajoitetaan rekisteröinneissä. Yleinen suositus on, että yhdenkään koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei ylitä 5 % rodun populaatiossa yhden sukupolven jaksolla syntyneistä pennuista. Urosten jälkeläismäärän tulee jakautua mahdollisimman tasaisesti eri vuosille. Jälkeläismäärää arvioitaessa rodun populaation kokoa tulee tarkastella paitsi kansallisella myös kansainvälisellä tasolla, erityisesti yksilömäärältään pienissä roduissa.

3.7.3. Lähisukulaisten jalostuskäyttö

Jalostusrajoitus: lähisukulaisyhdistelmiä (isä/emä*jälkeläinen ss% 25, täyssisarukset ss% 25) ei tule tehdä. Tällaisista yhdistelmistä syntyviä pentuja voidaan rekisteröidä ainoastaan EJ-rekisteriin.

Muita lähisukulaisyhdistelmiä (isoisä/isoemä*jälkeläinen ss% 12,5, puolisisarukset ss% 12,5 sekä täti/eno*jälkeläinen ss% 12,5) ei suositella.

Ohjeena suositellaan yhdistelmiä, joissa yksittäinen koira ei ensimmäisen kolmen polven sukutaulussa esiinny useammin kuin kerran, jolloin sukukatokerroin on 1.0 (100 % sukutaulusta eri koiria), ja joissa neljän polven sukukatokerroin on yli 0.90 (90 % sukutaulusta eri koiria). Rotujärjestöt kirjaavat suositukset rotukohtaiseen JTO:aan ja mahdolliset rajoitukset rotukohtaisiin erityisehtoihin.

3.7.4. Kotimaiset rodut

Kotimaisten rotujen kohdalla perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttämiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Kennelliitto toteuttaa kotimaisista roduista geneettisen monimuotoisuuden kartoittamisen eri populaatioista Suomessa ja muissa Pohjoismaissa ja mahdollisuuksien mukaan muilla lähialueilla. Monimuotoisuusanalyysistä kehitetään kotimaisten rotujen jalostuksen apuväline.

3.7.5. Rotuunotot sekä rotumuunnosten ja rotujen väliset risteytykset

Maatiaisientojen jalostuskäyttöön kannustetaan mahdollistamalla rekisteröimättömien koirien rotuunotot roduissa, joissa rodun synty- tai kehittäjämaassa tai lähialueilla on olemassa alkuperäistä, rekisteröimätöntä rodun kantaa. Rotuun voidaan ottaa Koirarekisteriohjeen mukaisella menettelyllä myös koiria, jotka on rekisteröity muihin kuin FCI:n hyväksymiin rekistereihin. Kaikille rotuun otetuille koirille tallennetaan DNA-tunniste.

Jos rodun keskimääräinen tehollinen koko viimeisen 3–4 sukupolven aikana ulkomailla olevat populaatiot huomioiden on sukusiitosasteen kasvunopeuden perusteella laskettuna 50 tai tämän alle

tai jalostuskoirien lukumäärään perustuvalla kaavalla laskettuna 200 tai tämän alle, rotuun tulisi hankkia lisää perinnöllistä vaihtelua roturisteytyksillä ja/tai maatiaiskoerien rotuunotolla.

Roturisteytykset ja rotumuunnosten väliset risteytykset hyväksytään myös, jos rotuun tai johonkin sen muunnokseen uhkaa kasaantua niin suuri määrä vakavia vikoja ja sairauksia tai näihin altistavia geeniversioita, että jalostuskoirien tutkiminen ja testaaminen kaikkien suhteen on mahdotonta ja rodusta ei löydy tarpeeksi terveitä ja rodunomaisesti käyttäytyviä koiria jalostukseen. Samoin voidaan menetellä, jos alkuperäiset käyttöominaisuudet ovat hävinneet ja niitä halutaan palauttaa.

Kolmas roturisteytyksen mahdollistava tilanne on rodun koirien rakenteen tervehdyttäminen. Jos rodun koirat eivät ole tarpeeksi terverakenteisia lisääntyäkseen normaalisti, voidaan rodun jalostusta jatkaa risteyttämällä sitä terverakenteisempaan rotuun niin, että yhdistelmien narttuina käytetään terverakenteisempaa yksilöä ja uroksena alkuperäisen rodun yksilöitä.

Risteytys- ja rotuunottosuunnitelmat tehdään yhteistyössä rotujärjestön, Kennelliiton ja rodun kotimaan kanssa. Kennelliitto laatii yleisen ohjeistuksen roturisteytyksien käytännön toteutuksesta. Kennelliitto noudattaa roturisteytyksen hyväksymisessä FCI:n Breeding Rules -säännösten (Liite 6) periaatteita ja FCI:n ohjeita.

Kotimaisissa roduissa kartoitetaan maatiaiskantojen esiintyminen Suomessa ja lähialueilla. Rotuunottoja tehdään tai rotuja yhdistetään rotujärjestön aloitteesta.

3.8. Tiedotus ja koulutus

Tavoite:

8. Kennelliitto järjestää ja tukee toimintaa, jolla pyritään tiedon lisäämiseen koiran perinnöllisyydestä, terveydestä ja sairauksista.

Toimenpiteet:

Järjestäytyneet yhteisöt sitoutuu siihen, että päämääränä on sekä rakenteeltaan, luonteeltaan että käyttöominaisuuksiltaan mahdollisimman rodunomainen koira, joka voi ennen kaikkea elää terveen ja pitkän elämän ja lisääntyy normaalisti. Kaikki järjestäytyneen koirantoiminnan piirissä olevat henkilöt pyrkivät lisäämään toiminnallaan yleistä koiratietoutta.

Kennelliitto kouluttaa säännöllisesti kasvattajia, rotuyhdistyksissä toimivia jalostusneuvoja, piirien aluekouluttajia ja kennelneuvoja. Koulutuksissa annetaan tietoa ajankohtaisista jalostukseen ja kasvatukseen liittyvistä asioista. Kennelliitto tuottaa asianmukaista koulutusmateriaalia jalostuksesta, perinnöllisyydestä ja kasvatuksesta. Kennelliitto ohjaa kasvattajia, koiranomistajia ja pennunostajia etsimään koirien hyvinvointiin, jalostukseen ja hankintaan liittyvää tietoa rotujärjestöiltä ja kouluttaa eri alojen asiantuntijoiden avulla rotujärjestöjä ja näiden toimihenkilöitä toteuttamaan tätä tehtävää.

Kennelliitto pitää yhteyttä alan tutkijoihin ja eläinlääkäreihin ylläpitääkseen tietojaan ja osaamistaan koiranjalostukseen liittyvissä asioissa. Tärkeät, kasvattajien jalostusvalintoihin vaikuttavat uudet tutkimustulokset ja jalostusohjeet toimitetaan rotujärjestöille ja julkaistaan Kennelliiton julkaisufoorumeilla.

Jalostusstrategia otetaan osaksi näyttely-, koe- ja kilpailuomareiden koulutusta.

Koiranet-jalostustietojärjestelmää parannetaan ja kehitetään.

Kennelliitto laatii koiranpitoon ja -kasvatukseen hyvinvointiohjeistuksen, jonka avulla pennunostajat, koiranomistajat ja kasvattajat arvioivat koiriensa hyvinvointia ja jalostuskelpoisuutta.

3.9 Yhteistyö eläinlääkäreiden ja tutkijoiden kanssa

Tavoite:

- 9. Yhteistyötä eläinlääkäreiden ja alan tutkijoiden kanssa tiivistetään. Myös eläinlääkärit tukevat omalla toiminnallaan jalostusstrategian periaatteita ja tavoitteita.**

Koirien terveydestä ja sairauksista saatava tieto on välttämätöntä, jotta jalostuksessa voidaan edistyä. Yhteistyössä eläinlääkäreiden ja alan tutkijoiden kanssa pyritään perinnöllisten sairauksien ja vikojen entistä parempaan diagnoosiin sekä kliinisesti terveiden ja sairaiden koirien määrittämiseen. Kennelliitto kouluttaa ja ohjeistaa eläinlääkäreitä virallisesti tallennettavien tutkimusten suorittamisessa ja lausuntojen antamisessa.

Toimenpiteet:

Kennelliitto kehittää yhteistyötä eläinlääkäreiden kanssa erillisin sopimuksin. Eläinlääkäreille suunnattua tiedotusta tehostetaan. Kennelliiton ja eläinlääkäreiden tietokannat saadaan yhteensopiviksi, jolloin voidaan kehittää tietojen siirtoa jalostustietojärjestelmään. Kennelliiton ja Eläinlääketieteellisen tiedekunnan yhteisen Koirien terveystutkimusrahaston tunnettavuutta lisätään.

3.10 Kansainvälinen yhteistyö

Tavoite:

- 10. Kennelliitto vaikuttaa Pohjoismaisen Kennelunionin ja FCI:n kautta kansainväliseen yhteisöön tiedon ja taidon lisäämiseksi koiranjalostuksessa. Kansainvälisessä yhteisössä toimitaan aina niin, että koirien terveys ja hyvinvointi ovat tärkeimpiä päämääriä.**

Toimenpiteet:

Jalostuksen ohjenuorana olevat FCI:n hyväksymät rotumääritelmät ovat sisällöltään sellaisia, että rodunomaisuuden lisäksi niissä otetaan huomioon aina koiran terveys. Suomalaiset järjestäytyneen koiratoiminnan piirissä olevat henkilöt vaikuttavat tähän myös kansainvälisissä yhteisöissä. FCI:n ohjeistusta koirankasvatuksesta (Breeding Rules) ja FCI:n yleistä jalostusstrategiaa (Liite 6 ja Liite 3) pidetään yleisenä ohjeistuksena, jota sovelletaan kansallisesti.

3.10.1. Rotumääritelmät

Niiden rotujen kohdalla, joiden rotumääritelmässä edelleen sallitaan koirien hyvinvointia vaarantavia ominaisuuksia, tehdään muiden Pohjoismaiden kanssa aloitteita FCI:lle, jotta se tekisi rotumääritelmämalle esityksiä rotumääritelmien muuttamisesta ja tarkentamisesta.

Euroopan Neuvoston julkilausumaa mukaillen rotumääritelmässä tulee määritellä koirille enimmäis- ja vähimmäiskorkeus ja -paino (tarkoituksena ehkäistä liian suureen tai liian pieneen kokoon liittyviä ongelmia) ja rajoittaa koirien pituuden ja korkeuden suhdetta selkärangan vaurioiden välttämiseksi. Lisäksi tulee määrittää pään mittasuhteet, jotka mahdollistavat esimerkiksi tarpeeksi pitkän kallon ja kuonon, jotta koira ei kärsi hengitysvaikeuksista, kyynelkanavien tukkeumista ja suuripäisistä pennuista johtuvista synnytysvaikeuksista. Rotumääritelmässä tulee tavoitella rakennetta, jolla vältetään pysyvä aukile, raajojen epänormaali asento, hampaiden epänormaali asento (esim. lyhytleukaisuus), silmien tai silmäluomien epänormaali koko ja muoto (entropion, ektropion, suuret pullistuneet silmät), hyvin pitkät korvat sekä nahan huomattava, terveyttä haittaava poimuuntuminen.

Rotumääritelmässä pitää hyväksyä aina mutaatiovarianttien lisäksi yhdistelmissä normaalistikin syntyvät ns. villityypin yksilöt silloin, kun mutaatio voi aiheuttaa rodussa myös terveysongelmia (mm. merle-väriyty, luonnontöpöhäntä, karvattomuus, vastakarvapiirto).

3.10.2. Muut toimenpiteet

FCI:lle tehdään PKU:n kautta aloitteita myös samantaustaisten, valtioiden rajojen, maantieteellisten esteiden tai vain pienten rakenteellisten yksityiskohtien tai värin erottamien rotujen määrittämisestä rotumuunnoksiksi, joita saisi harkitusti risteyttää keskenään. Vaihtoehtoisesti näiden rotujen välillä tulisi helpommin hyväksyä rotujen väliset risteytykset.

Kansallisten tietokantojen yhteiskäyttöä edistetään Pohjoismaiden kennelliittojen kesken.

4. Liitteet

- Liite 1 Eläinsuojelulain 8 § ja lakia täydentävän eläinsuojeluasetuksen 24 §
- Liite 2 EVIRA:n lausunto sellaisten rotujen kasvatuksesta, jotka kantavat perimässään letaalitekijöitä
- Liite 3 FCI:n yleinen jalostusstrategia
- Liite 4 Lemmikkieläinten jalostusta koskeva EN:n päätöslauselma
- Liite 5 FCI:n ohjeistus rotumuunnosten sekä eri rotujen risteytyksistä
- Liite 6 FCI Breeding Rules
- Liite 7 Ohjeistus ulkomuototuomareille
- Liite 8 Sanasto